

Lære å forstå

Utdanning for bærekraftige levesett

Eksempler fra praksis rundt om i verden

Utvikling av evnen til å

- bruke kunnskaper i praksis
- være nysgjerrig og utforskende
- diskutere vanskelige spørsmål
- være kritisk til såkalte "sannheter"
- lese mellom linjene

Lære å forstå: Utdanning for bærekraftige levesett

FNs bærekraftsmål (2015-2030) uttrykker tydelig at kvalitetsutdanning er en forutsetning for å oppnå bærekraftig utvikling på en inkluderende måte for alle. Fred og velstand er avhengig av at mennesker over hele verden får ny kunnskap og utvikler ferdigheter som hjelper de til å endre sine forbruksmønstre, samt bli mer skapende, medfølende og aktive borgere.

Rundt om i hele verden blir det tatt mange initiativ for å oppnå mer ansvarlige måter å leve på i forhold til våre egne og andres liv og miljøet. Utfordringen vi står ovenfor i dag er å vite hvilke føringer og handlinger som på beste måte legger til rette for utdanning for et bærekraftig levesett, hva man kan lære av eksisterende initiativ i ulike land, og hvordan gjenskape disse i andre settinger.

"De bryr seg ikke om hvor mye du vet før de vet hvor mye du bryr deg".

Theodore Roosevelt

Utdanning for bærekraftige levesett: Hvis ikke nå, når?

Bærekraftsmålene (SDGs) ble vedtatt av alle FNs medlemsland som en ambisiøs og universell plan for å utrydde fattigdom, ulikhet og klimaendringer i verden. Implementering av planen vil innebære en endring i måten vi lever våre liv. Det innebærer også forpliktelser på alle nivå – internasjonalt, nasjonalt og lokalt – til å bevege seg i retning av en verdensoppfatning preget av samarbeid og bevaring, istedenfor en oppfatning basert på konkurranse og forbruk.

For at utdanning skal spille en aktiv rolle for å nå disse målene, er det nødvendig å tenke grundig gjennom hvilke kompetanser vi verdsetter og vektlegger. Utdanning for bærekraftige levesett innebærer en erkjennelse av at FNs bærekraftsmål ikke bare kan oppnås gjennom akademisk kompetanse, men at det også krever sosiale, kulturelle og emosjonelle ferdigheter.

Hvordan passer utdanning for bærekraftige levesett inn i eksisterende læreplaner?

Utdanning for bærekraftige levesett innebærer å revurdere definisjoner av menneskelige behov og ønsker. Det fører til flere ferdigheter, perspektiver og verdier knyttet til bærekraft enn det som er normen i de fleste utdanningssystemer i dag, og betyr blant annet å lære om prinsipper om moderasjon og forsyning som middel for å dempe sosiale, økonomiske og miljømessige ulikheter. Det handler ikke bare om mengden innenfor opplæringen, men også om relevans og hva som passer. Reorientering av utdanning krever læring som leder og motiverer mennesker til å utvikle seg på en sunn måte og leve på et bærekraftig vis. En viktig dimensjon innen utdanning for bærekraftige levesett er ansvarlighet, og har som mål å bidra til enkeltes evne til å styre eget liv og samtidig ta del i forvaltningen av det globale samfunnets kollektive liv.

Livsmestring innebærer evnen til å:

- **bruke kunnskaper i praksis** gjennom handling, eksperimentering og problemløsning.
- **være nysgjerrig og utforskende** fra barndom og opp gjennom hele livet.
- **diskutere vanskelige spørsmål** gjennom samtale og forstå og sette sammen informasjon.
- **være kritiske til såkalte "sannheter"** både hos seg selv og andre.
- **lese mellom linjene** ved å finne ut hva som ikke står skrevet.

FNs globale aksjonsprogram for utdanning for bærekraftige levesett (2014-2019) bygger videre på tiltak iverksatt i løpet av FNs tiår for utdanning for bærekraftig utvikling (2005-2014) og har som mål at prinsipper, verdier og handlinger blir integrert på alle nivåer og i alle former for skole og utdanning. FNs globale aksjonsprogram har fem prioriterte innsatsområder: 1) sette vedtatt politikk ut i live. 2) endre opplæringsmiljøer. 3) kompetanseheving blant lærere og utdannere. 4) styrke og mobilisere ungdom. 5) få forgang i bærekraftige løsninger på lokalt nivå.

Utdanning for et bærekraftig forbruk har som mål å gi kunnskap, verdier og ferdigheter til å sette enkeltindivider og grupper i stand til å bli mer handlingsdyktige med tanke på bærekraftige forbrukervaner. Målet er å sikre at de grunnleggende behov for verdenssamfunnet blir nådd, forbedret livskvalitet for alle, samt at lite effektiv bruk av ressurser og miljømessig forfall unngås. Utdanning for et bærekraftig forbruk handler derfor om å gi borgere passende og riktig informasjon og kunnskap om de miljømessige og sosiale virkninger av deres daglige valg, så vel som brukbare løsninger og alternativer. Utdanning for et bærekraftig forbruk integrerer grunnleggende rettigheter og friheter, som for eksempel forbrukerretter, og har som mål å sette mennesker i stand til å delta i den offentlige debatten og økonomien på en opplyst og etisk måte.

*Here and Now! Education for Sustainable Consumption, UNEP 2010, p.11
http://unep.org/pdf/Here_and_Now_English.pdf*

Hvordan kan PERL/UNITWIN bidra?

Partnership for Education and
Research about Responsible Living
www.livingresponsibly.org

PERL/UNITWIN (The Partnership for Education and Research about Responsible Living) er et internasjonalt nettverk bestående av eksperter, forskere, lærere og beslutningstakere som utvikler læreplaner, læringsmetoder og materiale om ansvarlig og bærekraftige levesett. PERL/UNITWIN bidrar til kompetanseheving blant lærere og deling av informasjon om relevante utfordringer fra rundt om i verden som kan hjelpe oss til å skape samhold i mangfold. PERL/UNITWIN koordinerer utdanningsdelen av det tiårige rammeverket av programmer for bærekraftige levesett.

Det å ha kjennskap til hva som gjøres i andre landområder stimulerer ofte til idéer om hvordan man kan iverksette eller videreutvikle retningslinjer og handlinger i eget land. PERL tilbyr råd basert på over 20 års erfaring og kan også bidra med å tilpasse undervisningsmetoder og materiale ut ifra lokale forhold.

PERL har sine lokaler i det nye Senter for samarbeidslæring for bærekraftig utvikling ved Høgskolen i Innlandet, Hamar.

For mer informasjon, gå til: www.livingresponsibly.org

Hvilke metoder og arbeidsmåter er i bruk?

Ulike land har tatt i bruk en rekke metoder for å få i stand utdanninger for bærekraftige levesett. Eksempelene i dette heftet er hentet fra forskjellige land, og de illustrerer følgende viktige elementer:

- **legge til rette for samfunnsdeltakelse**
- **innovasjon i læreplanarbeid og undervisning**
- **omdefinere trivsel**
- **utvide læringsmiljøet**

Hva kan vi lære fra tidligere erfaringer og dagens situasjon?

Verdifulle erfaringer kan man få både fra det som har fungert bra, og det som ikke har fungert. Erfaring viser at fire faktorer er særlig viktige:

1. **Kulturell og historisk kontekst:** Det som fungerer i ett land eller på ett sted, fungerer ikke nødvendigvis like godt andre plasser. Det er viktig å se på faktorer som har preget utdanningssituasjonen på et gitt sted, og se etter styrker ved dette som kan være med på å legge til rette for pedagogiske initiativ.
2. **Samarbeid mellom sivilsamfunnet, utdanningssektoren og myndighetene:** Ulike initiativ har ulike ledere, men samarbeid mellom interessegrupper er avgjørende for å sikre fremskritt.
3. **Oppfordre til kreativitet:** Det å lære å gjenkjenne, utvikle og bruke kreative løsninger er avgjørende for å stimulere til innovasjon.
4. **Oppfølging av initiativ:** Regelmessig oppfølging er nødvendig slik at viktige temaer ikke utelates, og for å kunne peke på eventuelle svakheter som det må gjøres noe med.

Hvorfor er disse temaene viktige?

Legge til rette for samfunnsdeltakelse

Globale mål slik som FNs bærekraftsmål utfordrer oss til å se på hvordan vi kan samarbeide, enten endring kommer ovenfra eller er en grasrotbevegelse. Ærlighet er et helt avgjørende premiss for et godt samarbeid. Samfunnsdeltakelse kan være tillitsbyggende, løse konflikter mellom motstridende interesser, samt opplyse publikum. Det er gjennom samfunnsdeltakelse at offentlige verdier blir spørsmål som opptar lokalsamfunn. Gjennom samfunnsdeltakelse kan unge mennesker utvikle felles verdier knyttet til idéer om demokratisk praksis, frivillighet og påvirkning i beslutningsprosesser. Hver av disse tilnærmingene bidrar til det overordnende målet om bærekraft. Ved å skape muligheter for samfunnsdeltakelse og samarbeid opplever mange en sterk, personlig ansvarsfølelse for å engasjere seg som går utover følelsen av forpliktelse. Gjennom et slikt engasjement for samarbeidslæring for forbedring av samfunnet vil disse enkeltindividene også få en varig følelse av tilfredshet og tilhørighet.

Innovasjon i læreplanarbeid og undervisning

Det er viktig å tenke nytt om ikke bare hvorfor, men også hvordan utdanning er nødvendig for å utvikle relevante og passende kompetanser når man vil leve og fungere på en bærekraftig måte. Disse kompetansene inneholder kunnskaper, ferdigheter, perspektiv og verdier som alle må inngå i de formelle læreplanene for en reorientering som vektlegger bærekraft. Det å vite hva som kan utelates i en læreplan som er full av innhold og læringsutbytter er en del av reorienteringsprosessen. Innovasjon bør ikke bare dreie seg om å fornye fag som allerede undervises og detaljer knyttet til disse fagene; det er like viktig å se på hvordan fagene undervises og å finne nye måter å fornye fagene. Dette innebærer en utvidet forståelse av hvordan undervise kreativ, kritisk tenkning. I tillegg utfordres forståelsen for hvordan livslang læring støtter opp under bærekraftige samfunn. Det er også behov for verdibasert læring som sammenfletter refleksjon rundt personlige verdier, hva de er, hvor de kommer fra, og deres relasjon til større verdier i samfunnet. På denne måten kan også en hel rekke verdier som er påvirket av lokale tradisjoner, etniske grupper, innvandrere, religioner, media og populærkultur bli avdekket, diskutert og bedre forstått.

“Det er et behov for å tenke nytt og utvide idéen om livslang læring. Ikke bare må vi tilpasse oss endringer i arbeidslivet, men det må også medføre en kontinuerlig prosess om å forme hele mennesker – deres kunnskaper og evner, i tillegg til kritisk tenkning og evne til å handle. Det bør sette mennesker i stand til å utvikle bevissthet om seg selv og miljøet rundt, samt å oppmuntre de til å spille en sosial rolle hjemme og i samfunnet”.

Delors (1996: 21)

Omdefinere trivsel

Menneskelig trivsel er sentralt for utdanning for bærekraftig utvikling. For å komme frem til en ny forståelse av hva trivsel innebærer, er det viktig å stille spørsmål om hvordan hver enkelt kan blomstre og nå sitt potensiale. Som mennesker er vårt behov for tilhørighet en viktig del av hvem vi er. Hvordan vi forholder oss til andre, bidrar til å definere oss som individer. Målet om bærekraftig utvikling for alle kan ikke oppnås uten å få til trivsel for alle. På globalt plan er FNs bærekraftsmål retningslinjer for å oppnå økonomiske, sosiale og miljømessige mål i harmoni, noe som igjen fører til mer velvære for nåværende og fremtidige generasjoner. Dette betyr at hvis det jobbes mot målene på en skjev måte, vil ubalansen føre til ulik trivsel, med det resultat at noen får fordeler, mens andre fortsatt vil slite. Et miljø som påvirker trivsel i negativ retning, vil således være til hinder for læringsprosessen. Kontrasten er et læringsmiljø hvor deltakerne føler støtte fra sine lærere, noe som fører til en god læringsprosess og økt engasjement.

Utvide læringsmiljøet

Å utvide læringsmiljøet handler om å stille spørsmål til omgivelsene om de kan endres eller utvides slik at de støtter opp om en mer helhetlig læringsprosess. Det dreier seg om hvordan vi kan ta læring videre og ut av klasserommet for å engasjere deltakerne i praktiske oppdagelser og erfaringer. For eksempel har elever som opplever dette større forutsetninger for å forstå sammenhenger. Slik blir det enklere å se kompleksiteten som ligger i sammenhenger og systemer. Hvilke tilpasninger som er mest effektive vil være helt avhengige av den enkelte elev og læringsmålene. Ved å tilpasse og åpne læringsmiljøet kan man hjelpe deltakerne til å være mer aktive og anvende kunnskap i virkelighetsnære settinger.

“Videre stadfester vi at full tilgang på kvalitetsutdanning på alle nivåer er en forutsetning for å oppnå bærekraftig utvikling, fattigdomsutryddelse, likestilling, samt menneskelig utvikling, for oppnåelsen av de internasjonalt vedtatte utviklingsmålene, og for full deltakelse av både kvinner og menn, og da særlig unge mennesker.”

FNs generalforsamling, 2015

Samfunnsdeltakelse

Mange forskere har dokumentert og beskrevet fordelene ved læring gjennom samfunnsdeltakelse. Først og fremst for elever og i noe mindre grad for lærere, høyere utdanningsinstitusjoner og andre samfunnsaktører. Det er påvist at elevens læringsutbytte forbedres og at den personlige og sosiale utviklingen styrkes. En fordel er for eksempel ytterligere faglig læringsutbytte gjennom kritisk tenkning og kognitiv utvikling. Lærere forteller om nye muligheter innen læring og forskning, mens høyere utdanningsinstitusjoner rapporterer om økt studentdeltakelse og lavere frafall. Samfunn drar nytte av ytterligere ressurser som resultat av elevtjenester og forbedrede samfunnsrelasjoner.¹

Israel

★ Utdanningsbyer (Education Cities)

En utdanningsby ser på utdannings-systemet som et viktig virkemiddel for utvikling av hele byen og byen som et sentralt redskap for utviklingen av utdanningssystemet. Drivkraften bak initiativet er å utvikle samarbeids-kunsten – i klasserommet, på skolen, i byen, i landet og rundt om i verden. Det er en endring fra å jobbe i et “pyramide-paradigme” til et “nettverkparadigme”, med det resultat at et nettverk for hele byen skapes. Hver bedrift og organisasjon, enten det er et teater eller et fotballag, og hver eneste tilgjengelige ressurs i et barns by kan gi grobunn for

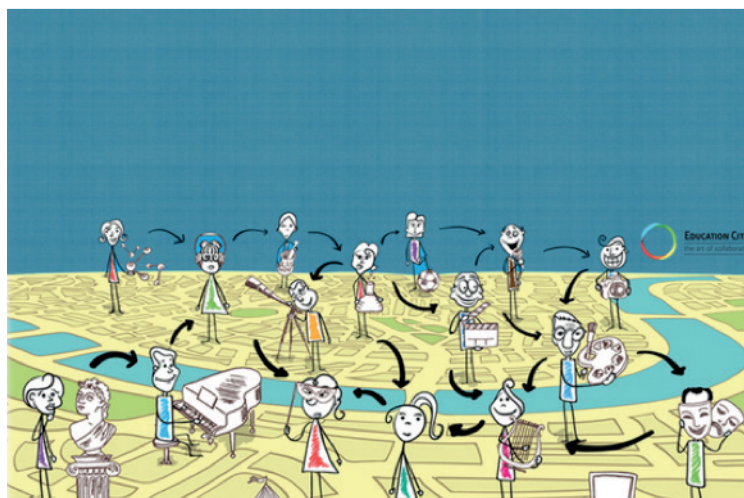

Foto: www.education-cities.com

hans eller hennes læring. Byen på sin side drar fordel av å bidra til investering i en generasjon med elever som er aktivt involverte i sine lokalsamfunn. Organisasjonen som ble grunnlagt i Israel, har samarbeidet med rundt femten byer og kommuner. Et vellykket prosjekt kobler byens sterke sider og vekstområder med dens elever og befolkningen som helhet, samtidig som det styrker strategiske og meningsfylte relasjoner i lokalsamfunnet.

Hjemmeside: www.education-cities.com

¹ Astin, A.W., Vogelsang, L.J., Ikeda, E.K., Yee, J.A., 2000. How service learning affects students. Higher Education Research Institution, University of California, Los Angeles // Eyler, J. 2001. Creating your reflection map. In M. Canada (Ed.), Service-learning: Practical advice and models (Series # 114, pp. 35–43). San Francisco: Jossey-Bass. // Eyler, J., & Giles, D. E. Jr., 1999. Where's the learning in service-learning? San Francisco: Jossey-Bass.

Hellas

★ Odyssea

“Odyssea” er et nettverk av mennesker med ulike bakgrunner som har dannet en sosial bedrift i Hellas med det formål å skape fleksible løsninger på miljømessige og humanitære utfordringer. Med de utfordringer som følger av flyktnings situasjonen i Hellas, svarer Odyssea med innovative handlinger og tar i bruk de positive muligheter som ligger i tilsynelatende krevende situasjoner. Prosjektet kalt “LOVEST” har som mål å finne en løsning på hvordan man kan fjerne tonnevis av søppel som ligger igjen på greske strender fra flyktninger på vei over Middelhavet. Søppelet kommer hovedsakelig fra flyteveste og båter, og prosjektet gjenbraker disse materialene i for eksempel håndvesker, ryggsekker, notatblokker og mange andre produkter. Dette prosjektet tar opp mulighetene som ligger i å fokusere på forsøpling, og har som mål å fornye den lokale økonomien gjennom en sosial bedrift som forbedrer produktet gjennom resirkulering, såkalt upcycling.

Nettsted: www.odyssea.org.gr

Foto: www.odyssea.org.gr

Nederland

★ Tree WiFi

Målet med initiativet “TreeWiFi”, som oppstod i Amsterdam, er å bevisstgjøre innbyggerne om lokal luftforurensning og gi tips til hvordan enkeltindivider og samfunnet kan forbedre luftkvaliteten. Dette gjøres ved å henge opp spesialutstyrte fuglekasser i trær. Kassene måler luftkvaliteten med høykvalitetssensorer. Takene på fuglekassene lyser opp for å vise den gjennomsnittlige luftkvaliteten til enhver tid. Når det er god luftkvalitet, distribueres gratis internetttilgang, men når luftkvaliteten er dårlig, gir TreeWiFi tips om hvordan man kan forbedre den. For eksempel ved å oppmuntre mennesker til å bruke mer bærekraftige transportmidler, som sykkel, for å redusere forurensningsnivået. Prosjektet belønner positive endringer, og det skaffer relevante data som kan brukes i møte med lokale styresmakter for å forhandle om initiativ som vil begrense luftforurensning i lokalmiljøet. På denne måten styrkes lokalsamfunns evne til å forbedre luftkvaliteten.

Nettsted: www.treewifi.org

Foto: www.treewifi.org

Innovasjon i læreplanarbeid og undervisning

Utdanning spiller en helt sentral rolle for å oppnå alle FNs 17 bærekraftsmål. Bærekraftsmål 4 uttrykker: “sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle”. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation (UNESCO) fremmer utdanning for bærekraftige levesett som en måte å oppnå dette målet på. Deres læringsmål har integrering av kognitiv, sosioemosjonell og atferdslæring som tverrgående nøkkelkompetanser som er nødvendige for å nå bærekraftsmålene. Målet er at disse blir integrert i hele utdanningssystemets læreplanverk.

Storbritannia

★ Komedie i klasserommet

“Komedie i klasserommet” er en metode som har sitt utspring i scenekunst og brukes til undervisning i høyere utdanning. Metoden ble utviklet av fagmiljøet ved School of Environmental Sciences ved University of East Anglia i England. Den tar i bruk et “teoretisk teater”, en delvis improvisert opptreden/læringsmetode med stor grad av anvendelighet i forhold til læreplanen. Den har som mål å engasjere deltakere på et mer emosjonelt enn kognitivt nivå og på den måten øke læringen. I initiativet forvandles et komplekst eller abstrakt konsept

fra samfunnsvitenskapelig teori til en karakter. I opptredene spiller lærere roller som har utgangspunkt i konkurrerende teorier knyttet til konseptet og dramatiserer ulike scenarier foran og i samarbeid med sitt publikum bestående av elever/studenter. For eksempel er «sveip til høyre for bærekraft» et stykke hvor to helt ulike tilnærminger til bærekraftig utvikling blir utspilt av to personer som går på date. Daten viser seg å være mislykket, og i den påfølgende workshopen skriver deltakerne om Daisy og Gareths «greender»-profiler slik at de kan lykkes med å matche i fremtiden. Metodene for komedie i klasserommet har vunnet University of East Anglias pris for fremragende undervisning og har fått positive tilbakemeldinger fra både lærere og studenter.

swipe right for sustainability

Gareth Suggernaut
'green growth'

Daisy Beansprout
'de-growth'

Foto: www.comedyintheclassroom.org

Korea

★ Asiatiske folkeeventyr

Prosjektet «SEAMEO-APCEIU»: samarbeid om utvikling av læremateriale' setter et pedagogisk fokus på kjente folkeeventyr fra elleve land i Sørøst-Asia og Korea. Målgruppen er elever i barneskolen, og prosjektet benytter flerkulturell utdanning for å fostre holdninger om det å 'lære å leve sammen'. Folkeeventyrene virker som et medium for å fremme interkulturell forståelse og globalt medborgerskap, og de innehar elementer av miljøstudier og bærekraftig leveste. Lærere har tilgang på fortellingene gjennom prosjektets hjemmeside, men også via DVD, med en rekke instruksjoner og undervisningstips om hvordan formidle og dramatisere eventyrene. For eksempel kan læreren introdusere 'lese-teater', som er et manuskript til en fortelling som gir mange elever anledning til å delta. Prosjektet oppmuntrer til improvisasjon, skriving av nytt materiale og tilrettelegging for at lærere og elever selv blir formidlere. Å fortelle er underholdende, men det fremmer også læring og gir innsikt i komplekse idéer gjennom personlig og emosjonell forståelse.

Photo: asianfolktales.unescoapceiu.org

Nettsted: <http://asianfolktales.unescoapceiu.org>

Finland

★ Undervisning av emosjonelle ferdigheter og selvbevissthet i skoler

Kilonpuisto ungdomsskole i Finland startet prosjektet 'undervisning av emosjonelle ferdigheter og selvbevissthet i skoler', med det formål å utvikle elevenes selvbevissthet og å inkludere forståelse for seg selv og andre. For eksempel blir beroligende øvelser integrert i skolehverdagen gjennom puste-, konsentrasjons- eller avslapningsøvelser. Elevene fokuserer på å kjenne egne sterke sider, følelser og øver på å sette ord på erfaringer hver dag. Tankegangen bak dette er at det å

Foto: hundred.org

observere og akseptere egne følelser er svært viktig fordi hjernen vår blir påvirket av atferden vår, noe som igjen har betydning for hvordan vi forholder oss til våre omgivelser. Å lære disse ferdighetene spiller en viktig rolle i å kunne gjenkjenne og takle negative tanker og følelser. Gjennom å lære hvordan man kan uttrykke følelser, blir elevene bedre rustet til å foreta konstruktive valg basert på de ferdighetene de lærer og de sterke sidene de har.

Nettsted: <https://hundred.org/en/projects/teaching-emotional-skills-and-self-awareness-in-schools>

Omdefinere trivsel

I stadig økende grad blir lykke sett på som den virkelige målestokken på den sosiale utviklingen og selve målet for offentlig politikk. Etter FNs toppmøte om lykke og trivsel har det blitt publisert årlige “World Happiness”-rapporter som omdefinierer hva vekst er og setter menneskers trivsel i sentrum for statlig prioritering.² Det er en økende oppfatning at helse og trivsel er essensielt for menneskers utdanning, utvikling og livskvalitet.

Ghana

★ Pride sanitetsbind (Pride Pads)

Pride sanitetsbind er biologisk nedbrytbare, tilgjengelige og rimelige kvalitetsbind for skolejenter og kvinner i landlige og bypregede, fattige lokalsamfunn. Lokalprodusert bananfiber tjener som råstoff for produksjonsprosessen. Kvinner er involverte i arbeidet fra innsamling av råstoff til produksjon og distribusjon. Prosjektet gir kunnskap om menstruasjon blant kvinner og jenter i Ghana. For å nå målgruppene blir bindene solgt på ukentlige markedsdager i landsbyer. Prosjektet har hatt en positiv virkning miljømessig, økonomisk og sosialt, og har redusert forurensning gjennom produksjonen av organiske og biologisk nedbrytbare produkter og emballasje. Det har skapt arbeidsplasser for ti fabrikkarbeidere og inntekter for 120 kvinnelige bønder. I tillegg sørger det for at tre millioner jenter kan gå på skolen i menstruasjonsperiodene, noe som tradisjonelt ikke har vært akseptert. Denne bevegelsen fremmer likestilling ved å styrke kvinner gjennom jobbskaping og pedagogisk og sosialt entreprenørskap.

Foto: www.pridepad.org

Nettsted: www.pridepad.org

² Helliwell, J., Layard, R., & Sachs, J. (2017). World Happiness Report 2017, New York: Sustainable Development Solutions Network. (<http://worldhappiness.report>)

Australia

★ Lift Off!

“Lift Off!”-prosjektet fra organisasjonen Uplifting Australia jobber i partnerskap med skoler over en tolv måneders periode hvor de utfører ulike aktiviteter som styrker barn og familiers emosjonelle trivsel. Disse aktivitetene, som er integrerte i både skolehverdagen og i familielivet, er et samarbeid hvor spesielle behov ved hver enkelt skole blir tatt i betraktning. Dette kan for eksempel være: foreldresamtaler, campingturer for familier, fagdager for hele lærerkollegiet, piknik for foreldre og barn i barnehage, osv. Prosjektets mål er å

Foto: Colourbox

øke barnets emosjonelle trivsel gjennom forbedrede relasjoner mellom lærere, foreldre og barn, og å gi lærere strategier og teknikker som styrker det sosiale miljøet i klassen. På denne måten vil alle sider av barns læring, utvikling, mentale helse og trivsel styrkes.

Nettsted: www.thewellbeingclassroom.com.au

USA

★ CARE for Teachers

“CARE (Cultivating Awareness and Resilience in Education) for Teachers” er et utviklingsprogram for lærere i barne- og ungdomsskoler. CARE-programmet tilbyr verktøy og ressurser for å redusere stress, forhindre utbrenthet, skape levende læring og hjelpe elever til å lykkes sosialt, emosjonelt og akademisk. Programmet viser hvordan man kan fremme forståelse, anerkjennelse og regulere følelser. Det er flere ferdigheter som innebærer blant annet avslapning, dyp lytting,

Foto: Colourbox

emosjonell bevissthetstrening og øvelser som refleksjons- og pusteøvelser. Blant annet gis det instruksjoner om hvordan man kan sjekke spenninger i kroppen, som sammenbitte kjever, eller et sløvt kroppsspråk, og hvordan man kan overvinne disse, som for eksempel ved å puste dypt og rolig ut og inn. Gjennom disse aktivitetene lærer lærere hvordan de kan bringe større ro, ettertenksomhet og bevissthet inn i klasserommet. Resultatet er bedre relasjoner med elever og læringsmiljø, samt styrket læringsutbytte.

Nettsted: www.care4teachers.com

Utvide læringsmiljøet

Nylig har mange internasjonale organisasjoner og UNESCO-medlemsland understreket viktigheten av læring som finner sted utenfor formelle utdanningsinstitusjoner, såkalt uformell læring. Dette er gunstig på flere måter. Det oppmuntrer deltakeren til å ta initiativ ut ifra egne interesser, og aktiviteten gir anledning til å utvikle ferdigheter slik som beslutningstaking og mellommenneskelige ferdigheter, i tillegg til kunnskapstilegnelse. Uformell læring legger opp til at man bruker kunnskap og ferdigheter i virkelige situasjoner. Grensene mellom formell og uformell læring er ikke alltid så entydige som man kanskje skulle tro. I de følgende eksemplene utforskes skillet mellom de to tilnærmingene, slik at fordelene med læring utenfor klasserommet også kan bringes til formell utdanning.³

India

★ Sanjeevani

DEEKSHA (Diffuse Environmental Education Keep Society Humbly Aware) har startet prosjektet 'Sanjeevani' i New Delhi, India. Her lager man urtehager for å gjøre særlig barn og lærere bevisste på nytten av urter. Bruken av planter og urter har lang historie i India og ellers i verden. Det finnes mange medisinske urter og krydder som brukes i dagliglivet, enten til matlaging eller til lindrende formål, som for eksempel tulsj, mynte, ashwaganda, aloe vera, neem, osv. Prosjektet har som mål å ta vare på kunnskap om disse og mange andre planter. Egne programmer ble utviklet for hver av skolene som deltok i prosjektet. Arbeidsgruppene på hver skole varierer i størrelse fra 30 til 50 elever. Innenfor hvert enkelt program er lærere ansvarlige for å delegere de ulike oppgavene med å stelle og dyrke hagene. Dette bidrar til at alle deltakerne føler eierskap og tilhørighet til prosjektet. Ulike kurs blir også holdt for lærere og barn hvor DEEKSHA tilrettelegger for kunnskapstilegnelse om bruk og nytte av urteplanter. Sanjeevaniprojektet har som sitt endelige mål at det skal finnes en urtehage ved alle skoler i India.

Photo: Colourbox

Nettsted: <http://gnpspunjabibagh.blogspot.no/2016/10/herbal-garden-4102016.html>

³ UNESO Institute for Lifelong Learning. 2012. UNESCO Guidelines on the Recognition, Validation and Accreditation (RVA) of the Outcomes of Non-formal and Informal Learning. Hamburg; UIL.

Japan

★ Fuji barnehage

For å redusere skillene mellom det som skjer utendørs og innendørs har barnehagen Fuji Yochien i Tachikawa, en forstad til Tokyo, gjort om taket på barnehagen til en eneste stor rund lekeplass hvor naturen er satt i sentrum for læring med trær som vokser rett gjennom klasserommene. Rommene er utformet på en slik måte at de har en positiv innvirkning på konsentrasjon, humør, trivsel, tilstedeværelse og ikke minst læring, gjennom at elementer som temperaturkontroll, lys, luftkvalitet og akustikk er integrert. For eksempel har klasserommene skyvedører som kan være åpne minst to tredjedeler av året, og det er heller ingen vegger mellom klasserommene.

Foto: fujikids.jp

Nettsted: <http://fujikids.jp>

Globalt

★ Go! Global

“Go! Global” er et virtuelt utvekslingsprogram for skoler. Programmet gir elever muligheter til å utveksle erfaringer om en rekke ulike temaer på et internasjonalt nivå. Det er rettet mot skoler i Tyskland, Mexico, Sør-Afrika og India, og på den måten bidrar programmet til utveksling på et globalt plan. I tillegg til erfaringsutveksling, blant annet om skolehager og matproduksjon, vies det særlig oppmerksomhet til avfallshåndtering. Gjennom digital kommunikasjon får elever anledning til å oppdage likheter og ulikheter i atferd og systemer på et globalt nivå, men de vil også gjenkjenne gjensidige avhengighetsforhold, dele erfaringer og plukke opp tankevekkende ideer for egne handlinger på lokalt nivå. Temaene som tas opp er temaer som gjelder oss alle, uansett nasjonalitet.

Foto: Colourbox

Nettsted: <http://esd-expert.net/go-global-virtual-school-exchange.html>

Hvordan gjenskape undervisningsopplegg i andre kontekster

Bruke kunnskaper i praksis

Eksempelene med *Tree Wi-Fi*, *Odyssey* og *Education Cities* illustrerer evnen til å anvende kunnskap i praksis. Selve kjernen i de nevnte eksemplene er at elever tar del i virkelighetsnær læring, de setter elevene i stand til å bli bevisste på hvorfor ferdigheten eller informasjonen er nødvendig, og det gir elevene muligheten til å lære om materialet på en slik måte at de kan bruke det i sin egen hverdag. Lærdom som kan anvendes til andre initiativ er: behovet for åpenhet og en flukt fra "normativ" kunnskap, og det å skape en plattform for utforsking og handling, samt å styrke evnen til problemløsning og kreativ nyskaping.

Være nysgjerrige og utforskende

Eksempelene med *Sanjeevani* og *Fuji Kindergarten* illustrerer evnen til å fostre nysgjerrighet og oppdagelser. Selve kjernen i de nevnte eksemplene er at elevene har muligheten til å utforske utenfor den vanlige klasseromsettingen. De følger sin egen nysgjerrighet, og lar egne interesser styre utforskingen. Lærere legger til rette for og oppmuntrer elevene til å finne nye måter å nærme seg og se på sine omgivelser. Det er viktig at barnas iboende nysgjerrighet ikke hindres av overstyring og kontroll. Lærdom som kan anvendes til andre initiativ, er: tilrettelegging for nysgjerrighet og gleden av å gjøre oppdagelser, legge til rette for utforsking og la elevene skape sine egne veier for undersøkelse.

Diskutere vanskelige spørsmål

Eksempelene *Go! Global*, *Asiatiske folkeeventyr* og *Komedie* i klasserommet illustrerer evnen til å diskutere vanskelige spørsmål. Selve kjernen i de nevnte eksemplene er at elevene blir i stand til å skape eller delta i en samtale med komplekse og noen ganger motstridende teorier og synspunkter. Eksempelene setter elevene i stand til å forstå flere, gjerne motstridende synspunkter, og gjennom denne oversikten lærer de å reflektere over og skape sin egen forståelse. Lærdom som kan anvendes til andre initiativ, er: det å se ting fra andre synsvinkler og utforske alle sider, det å finne forbindelser og ha empati for andres følelser/perspektiv, samt det å se gjensidig avhengighet og ikke nødvendigvis se ting som avgrenset eller helt atskilt.

Å være kritisk til såkalte “sannheter”

Eksemplene *Undervisning av emosjonelle ferdigheter og selvbevissthet i skoler* og *CARE for teachers* illustrerer evnen til å være kritisk overfor såkalte «sannheter». Selve kjernen i de nevnte eksemplene er at gjennom refleksjon fremmes og styrkes personlig utvikling. Eksemplene setter eleven i stand til å finne tid til seg selv for å aktivt å tenke over følelser, tankeprosesser og verdier, og slik enklere se sammenheng mellom rasjonelle og følelsesmessige perspektiver. Lærdom som kan anvendes til andre initiativ, er: det å forstå egne evner til å observere med et åpent og upartisk sinn, det å ikke alltid godta ting ved første øyekast, det å kunne anvende ny informasjon i praksis for å teste relevans og det å gjenkjenne og utfordre begrensninger ved rådende perspektiver.

Lese mellom linjene

Eksemplene *Lift Off!* og *Pride sanitetsbind* illustrerer evnen til å lese mellom linjene. Selve kjernen i de nevnte eksemplene er at innovasjon finner sted, en nytenkning om hvordan ting gjøres gjennom å se helheten og fylle ut feltene som mangler. Eksemplene inspirerer og setter enkeltindivider i stand til å være noe annet enn bare et ledd i en kjede og kunne bryte ut av og endre eksisterende systemer for å etablere nye løsninger og muligheter, og også ta initiativ og handle. Lærdom som kan anvendes på andre initiativ, er: det å utfordre eleven til å være en sosial aktør, det å invitere til større engasjement og deltakelse, og ikke godta status quo, men tørre å være annerledes.

“Det er faktisk en del av utdanningens rolle å hjelpe oss til å flykte, ikke fra vår egen tid – for vi er bundet av den – men fra de intellektuelle og emosjonelle begrensninger av vår tid”.

T.S. Eliot

Veien videre

Det er tre nivåer for handling som er viktig for å viderføre utdanning for et bærekraftig levesett:

- 1. Lokalt:** Diskusjoner om utdanning for bærekraftige levesett kan stimuleres og lokale prosjekter og initiativ støttes.
- 2. Nasjonalt:** Land kan arrangere nasjonale rundebordskonferanser som bringer aktører sammen for å diskutere utdanning for bærekraftige levesett og enes om anbefalinger og iverksetting av planer. Med støtte fra det italienske departementet for miljøvern, land og sjø, har PERL hjulpet UNEP (nå UN Environment) å koordinere et prosjekt som forsket på utdanning for bærekraftige levesett, holdt nasjonale rundebordskonferanser og utviklet strategier for implementering i Indonesia, Chile og Tanzania.
- 3. Internasjonalt:** Tre store kampanjer understreker viktigheten av utdanning for bærekraftige levesett. Overordnet er FNs bærekraftsmål. Utdanning for bærekraftige levesett er en del av utdanning for bærekraftig utvikling og derfor et viktig element i UNESCOs globale aksjonsprogram. Det er også en viktig del av det tiårige rammeverket for programmer om bærekraftig forbruk og produksjon.

*Alt materiale beskrevet i dette heftet er tilgjengelig gratis og kan lastes ned fra
www.livingresponsibly.org. Papirutgaver kan bestilles fra
ccl@inn.no*

Foto: Colourbox

Takk til

© 2017 PERL (Partnership for Education and Research about Responsible Living)

ISBN: 978-82-8380-013-5

Elektronisk ISBN: 978-82-8380-014-2

Forfatter:

Joris Cornelis Casparus Wabeke, Wageningen University, Nederland

Medvirkende:

Victoria W. Thoresen, Robert J. Didham, Bente K. Vestad, Senter for Samarbeidslæring for Bærekraftig Utvikling, Høgskolen i Innlandet

Bilder:

Forside: Colourbox

Bakside: Colourbox

Denne publikasjonen har blitt gjort mulig med støtte fra den norske UNESCO-kommisjonen.

 HØGSKOLEN
i INNLANDET

 UNESCO.no
United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization
Den norske UNESCO-kommisjonen
Norwegian National Committee for
UNESCO

 10YFP
Global Action for Sustainable
Consumption and Production

 Key Partner
UNESCO Global Action Programme on
Education for Sustainable Development

Barne- og
likestillingsdepartementet

Hvordan oppnå utdanning for et bærekraftig levesett

Here and Now! Education for Sustainable Consumption er et sett med retningslinjer og anbefalinger publisert av United Nations Environment Programme (2010) som inneholder følgende veikart for å oppnå utdanning for bærekraftig forbruk.

1. **Sikre at utdanningsinstitusjoner** sørger for at bærekraftig utvikling prioriteres i den daglige driften.
2. **Inkludere temaer, emner, kurs og grader** om utdanning for bærekraftig forbruk i fastsatte læreplaner
3. **Oppuntre til forskning** innenfor området knyttet til utdanning for et bærekraftig forbruk
4. **Styrke forbindelser** mellom forskere, forelesere, lærerutdannere og sosioøkonomiske aktører og interessenter
5. **Styrke samarbeid** mellom fagpersoner fra ulike fagområder for å utvikle integrerte tilnærminger til utdanning for et bærekraftig forbruk
6. **Legge til rette for utdanning og lærerutdanning** som styrker globale, fremtidsorienterte og konstruktive perspektiver innen utdanning for et bærekraftig forbruk
7. **Belønne kreativ, kritisk og innovativ tenkning** knyttet til utdanning for et bærekraftig forbruk
8. **Sikre** at utdanning for et bærekraftig forbruk respekterer viktigheten av **urfolkskunnskap** og anerkjenner **alternative livsstiler**
9. **Legge til rette for læring på tvers av generasjoner** som et integrert aspekt i utdanning for et bærekraftig forbruk
10. **Gi rom for praktisk anvendelse** av teoretiske studier gjennom sosial involvering og samfunnsengasjement.

Partnership for Education and
Research about Responsible Living
www.livingresponsibly.org

HØGSKOLEN
i INNLANDET

For mer informasjon, kontakt PERL på ccl@inn.no
Høgskolen i Innlandet, Hamar